

KÉPERNYŐ

Az idézés

Wiedermann Károly filmje nem a képernyőn került először a közönség elé: októberben a pécsi filmszemlén vetítették. Ez volt az első olyan tévéfilm, amelynek bemutatását felvették a fesztivál programjába. Nyilván okkal. Krimiről lévén szó, az ember nehezen találja meg ezeket az okokat. A művészi film ebben a műfajban igen ritka. Az idézés sem az. Egyvalamiben azonban mégis kiemelkedik ez a mű az általános krimi-termésből. Feltehetően ezért is került a szemle műsorára.

Az idézés egy bűnügyi sorozat, a már vetített *Gyilkosság aknájában*, a *Szöke Éva* és a *Viola IV.* folytatása. Ezek a filmek — akárcsak maga az idézés — a felszabadulás után elküvetett bűnügyek feldolgozásából születtek, alakultak. De — mint általában az „új magyar krimi” — magukon hordozták a sematikus szemlélet bizonyos nyomait. Főképpen abban mutatkozott ez meg, hogy a középpontjukban álló bűnügy, ha rendőri szempontból „kifogástalan” és „igazi” volt is, a krimi műfaj követelményeinek jobbra nem felelt meg: a rejtvény, a bűnügy felderítésének logikai feszültsége, vagy a tett kivételességének izgalma hiányzott belőlük. A közönség álmos unalommal nézte végig ezeket a sematikus szolid bűnügyi történeteket, engedelmesen alávetve magát a legfőbb célnak, az erkölcsi nevelésnek. Az idézés ilyen szempontból kivétel. Alapja egy háborzongatóan elgondolt és kivitelezett tömeggyilkosság, a műfaj ősi törvényei szerint

is kitűnő krimianyag, megdöbbentően szokatlan és eredeti. Sajnos, a film éppen ezt az eredetiséget ügyetlenkedéssel elmulasztotta. A tulajdonképpeni bűnügyet a néző a film utolsó kockáin, a befejező részben ismeri meg. Ami előtte van, az sajnós, szinte éppen olyan sablonos és sematikus történet, mint az átlag-krimiké, hol kissé hosszadalmasnak és túlbonyolítottnak is tűnő disszidálási história. Nem sokat ígér. De aztán jön a befejezés, a csattanó és az egész film hirtelen fel-emelkedik, magasra ugrik; a film kivételességét ez a rendkívül éles fordulató csattanó tartalmazza. A film egésze szempontjából jobb lett volna, ha Pintér József, a forgatókönyv írója és a rendező feláldoz valamit a befejezés meghökkenítő hatásából és előlegként megismerteti a bűnügy jellegével. Akkor a nézők már a film elején láthatták volna, hogy nem a szokásos unalomkövetkezik.

Örömmel fedeztük fel viszont, hogy néhány kitűnő pesti színészen (*Bárany Frigyes, Kollár Béla*) kívül a nagyon színvonalasan közreműködő művészek zömét (*Bakodi József, Bitskey Károly, Csomós Mari*) vidéki stúdióból választotta a rendező. Ezt több szempontból is követendő példának érezzük. Egyrészt, mert a veszprémiakkal szemben sem nyújtottak kevesebbet, mint a fővárosiak, másrészt pedig az új arcképek valami friss lendületet adtak a produkciónak. A tévé többi rendezője is követhetné Wiedermann példáját.

Ö. L.

Fly by...

Botor fantáziával, kevés megerőltetéssel szépségversenynek is betudhatja a szombat este képernyőre lépő kuporodó néző azt a kétórás stewardess-koktelt, mellyel a televízió vetélkedő formában 11 légitársaságtól importált kisasszonyokkal kellemskedett. S merthogy napjaink hobbyja a versenybőrbe bújtatott kollektív játék, igazán kellemes szórakozást aligha lehetett perelni. Csupán a versenyház megalkotás-idejénél hőfokálva maradt helyet-közvetlen adósunk ez a társas „flájbáj”, mivel a kérdés-felelet játékban vagy a szervezés, vagy a feladványok láthatatlan szerzője vagy a zsüri ügyetlenkedett. Ráadásul a pontozás is gyorsan szétszórtá a

mezőnyt, minek következtében a francia szépségkirálynő sajnós, hamar kedvét veszítette. Nem így a bájos csehslavok Konecna kisasszony, aki természetadta erényeihez szakmai tájékozottságot, művészeti kérdésekben jártasságot is felmutatott; s a versenyt megérdemelten nyerte. Am igazán győztesnek mégsem érezte a képernyőre feszült sok ezer szempár. Ezúttal a pálmát Vitray Tamás kapta a közvéleménytől, aki kitűnő játékvezetőnek bizonyult; főleg angol nyelvtudásával, itt-ott szellemes magyar nyelvtudásával és riporteri rátermettségével talpraesetten kalauzolta át a versenyt. I. N.

Kodály-émlékhangverseny Szegeden

Kilenc hónappal azután, hogy a magyar zeneművészetnek világszerte megbecsülést szerzett élő klasszikusa a halhatatlanságba távozott, a szegedi hangversenyélet is koncerttel rótta le kegyeletét Kodály Zoltán emlékének. A színházon vasárnap délelőtt a mester özevegének jelenlétében hangzott el emlékhangverseny, ahol a Szegedi Bartók Béla Zenekar Vaszly Viktor vezényletével a *Nyári estét*, a *Felszállott a páva*-variációkat, a Zenebarátok Kórusával a *Budavári Te Deumot* mutatta be, a kórusműveket megszólaltató tanárképző főiskola női karát pedig Kardos Pál dirigálta.

A Toscanininek ajánlott Nyári este filozófikus mélységek felé elrövedező természet-festése Kodály pályakezdésének első fontosabb állomása. Annak a zenei hitvallásnak vázlatos megfogalmazása, melynek irányítója a Páva-változatok és a *Budavári Te Deum* felelő mutató. Közül sem véletlen, hogy Kodályt eme két utóbbi kompozíció szinte egyidőben, a harmincas évek második felében foglalkoztatta. Az *Ady* Endre

költészetében szabadság szimbólummá emelkedő, vármegyeházak országának megváltását hirdető páva ugyanúgy jelképi, miként Budavár törőktől megtisztításának 250. évfordulóján a magyarság mindenfajta elnyomástól, uralomtól való felszabadításának óhajta.

Vaszly Viktor személyében Kodály hagyatékának hiteles őrzője, a közvetlen tanítvány érett-elmélyült zenei vezetése biztosított hamisítatlan atmoszférát a pódiumon, melyhez a szimfonikus zenekar rutinos éberséget, a Zenebarátok

Korszerű energiabázis

Kényelmesebb életet biztosít a szegedieknek a táj energiakincse

Pár éve még Szeged energiáhozódozóiban az ország legszegényebb városa volt. Pedig a táj földje héviz és szénhidrogént zárt magába. E kincseknek a feltárása új kutatási koncepciókkal néhány esztendővel ezelőtt kezdődött, s egyre gazdagabb eredményeket hoz. A feltárt héviz és földgáz gyakorlati hasznosítását tények egész sora bizonyítja, ami egyúttal alapvető és döntő mennyiségi és minőségi fordulatot jelent Szeged energiakincseiben.

Rangos tényező

Ma már bátran kijelenthetjük — bár két évtizeddel ezelőtt is merész álmódosításnak tűnt —, hogy Szeged olyan városra lett, amelynek saját, helyi előfordulású energiabázisa van. A geotermikus energia, valamint a szénhidrogén feltárása és hasznosítása mind a jelen, mind a jövő fejlődésében egyik meghatározó Szegeden.

A város önálló energiabázisa — az irás ezzel foglalkozik, s nem tér ki az olajfeltárás és hasznosítás szintén rendkívül pozitív hatására Szeged életében — szervesen illeszkedik a városfejlesztés további programjába. Szeged vezetése az energiakincset rangos tényezőként kezeli. A helyi energiabázis lehetőségeinek kihasználását messzemenően segítette és segíti az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, a Kőolaj- és Gázipari Tröszt és az Országos Energiaigazgatóközpont Hatóság is.

Beszédes adatok

Ha csak dióhéjban is, de érdemes összegeznünk a helyi előfordulású energiák „befogásának” mutatóit. Ma már a héviz hasznosítási területei — Odessa-lakónegyed, mezőgazdaság, intézmények — milliós megakarításokat jelentenek éventenként. Például csupán az Odessa városrészben egy év alatt a héviz 2 ezer 750 tonna szén eltüzelését helyettesíti.

A földgáz, melyet bontanak, az egész várost ellátja. A lakások, háztartások gázszükségletén kívül eddig pontosan 10 szegedi nagyüzemnek adta a földgáz. A már eddig bekapcsolt 10 nagyüzem évente, közepesen számolva, 40 millió köbméter földgázot használ

el. Ez egy esztendőben 10 ezer vagon jó minőségű szén eltüzelését teszi feleslegessé. Egész Újszeged, továbbá a Bécsi körút új lakóömbje, tiszta földgázt kap már. A gázfelhasználásra még két sokatmondó adat: Ma Szeged családi otthonaiban főzésre, fűtésre, melegvíz szolgáltatásra naponta 120 ezer köbméter gázt használnak, szemben az 1962. évi 32 ezer köbméterrel. Ez természetesen a különféle gáz-tüzelő berendezések, valamint az új fogyasztók számának nagymérvű növekedését is jelenti. Az ipari üzemek, vállalatok egy nap alatt körülbelül 114 ezer köbméter tiszta földgázt használnak, ami közel 285 ezer köbméter városi gázzal egyenértékű.

Döntő a célszerűség

Hogyan tovább? Ez a kérdés joggal és érthetően foglalkoztatja a város lakosságát. Tömören a válasz: a város vezetése az elkövetkező időkben szinte kizárólagosan a földgázra alapozza a város további, korszerű hőenergia-ellátását. A sikeres olajkutatások, illetve az olaját kísérő földgáz nagymennyiségű jelenléte célszerűségi, gazdaságossági szempontból ezt követeli. A földgáz már adott, viszont az újabb geotermikus energiáért újabb kútfeltárásokat kellene végezni. A héviz feltárása és hasznosítása akkor indult, amikor még nem számolhattunk a földgáz nagyarányú előfordulásával. Különben a hévizfelhasználásra fordított beruházás is igen kifizetődő, viszonylag hamar megtérül. Fokozottabban áll ez a földgázra.

A héviz azonban 1968-ban tovább „hódít”. Jövőre a Bánomkert-soron a korábban feltárt hévizkút fűti majd az orvostudományi egyetem összes klinikáit, épületeit, s ugyanakkor meleg vizet is biztosít. (Idén a gyermek-klinikát már a Bánomkert-sor kútjának geotermikus energiája látja el hővel.) Jövőre a textilművek az ugyancsak évekkal ezelőtt létesített kútjának energiáját használja fűtésre, technológiai célokra.

A gázfelhasználás jövőre, s az azt követő években gyorsan bővül. A gázmű terve szerint 1970-ig végrehajtják az avult, öreg gáz-hálózat cseréjét, s így Szeged teljes egészében áttérhet a tiszta földgáz felhasználására. Földgáz korlátlanul van, felszínre kerülése azonban a hasznosítás csupán első fázisa. Ezután nagy költséggel, sok idővel megfelelő vezetékrendszert kell létrehozni, hogy a gáz további üzemekbe, intézményekbe, lakásokba juthasson el. Szegeden most — Újszeged, a 10 nagyüzem és a Bécsi körúti új lakóömb kivételével — nem a 10 ezer kalóriás tiszta földgázt, hanem a 3 ezer 600 kalóriára „szelídített”, bontott földgázt, helyesebben városi gázt használnak, mert a hálózat ennek a továbbítására alkalmas, s a készülékek ez a gáz tüzelhető. A gázműnek — amelynek erőforrását, munkáját általában elismerést érdemel — az újabb gázbontók mielőbbi üzembe állításával meg kell szüntetnie a Szeged több pontján időnként mutatkozó városi gázhiányt, ami miatt joggal mérlegelnek az emberek. Még mindig gond, hogy a kereslethez képest kevés a gázégőfője, a konvektor, amin a gyártó vállalatnak és a kereskedőnek kell segítenie.

A további gázfelhasználás széleskörű. Közötte első helyen áll, hogy a *Tarjánban* több ütemben felépülő hatalmas városrész házait, az első ütemben mintegy 3 ezer lakást, gázzal fűtik, s

s természetesen gáz adja majd a háztartási melegvizet is. Újabb üzemek kázanáiban tüzelnek majd gázzal, s a régebben épült további lakásokban is gáz biztosítja a hőt.

A milliókkal együtt

Cáfolhatatlan, hogy pár évvel ezelőtt Szeged elindult és erősödő ütemben halad azon az úton, amely elvezet a város valóban korszerű, gazdaságos hőellátásához. Ami már eddig is e vonatkozásban röpke évek alatt megvalósult, az urbanizáció egyik országosan is jelentős sikere.

A saját energia széleskörű alkalmazása nagy nemzetgazdasági, szegedi érdek. Milliókat, sőt, évek során milliárdokat érő szentet helyettesít; nem köti le a szállítással vagonok ezreit, nincs fuvarozási költség nagy távolságról. A szegedi táj kincse kényelmes a lakosságnak. Időt takarít meg és jobb életkörülményeket biztosít. Az üzemekben a helyi energia alkalmazása jobb munkakörülményeket nyújt.

Szeged energiakincseinek hasznosítási programja hosszabb időre szól, de a realitásokon nyugszik. A helyi energia előretörése a városfejlesztést is gyorsítja.

Morvay Sándor

„Betegek ezrei fognak új szívet követelni...”

A Fokvárosból érkező jelentések szerint Louis Washkansky, akinek szívét egy héttel ezelőtt cserélték ki, jó közérzetnek örvend. Az orvosokat némileg aggasztja, hogy fehérvérsejtjeinek száma kissé emelkedett és így megmutatkoztak a sejtidegenség első tünetei.

Washkansky kobalt besugárzásban részesült, hogy csökkenjen a nyirokszövetek működése, mert így lehet lassítani az idegen test ellen védekező szervezet antigéntermelését, így lehet megakadályozni, hogy a szervezet „öngyilkosságot kövessen el”, azaz, hogy kilökje magát az egészséges, fiatal, de mégiscsak idegen szívet.

A Sunday Express tudósítása szerint jelentkezett Barnard professzor következő páciense, a súlyos szívbajban szenvedő Philip Blaiberg fogorvos, egykori ismert rugby-játékos, aki már egy éve teljesen munkaképtelen. Barnard professzor már el is végezte a szövettani vizsgálatokat és keresi a következő donort. Felkérte a mentőket, hogy minden baleset áldozatának a szövetsportját azonnal állapítsák meg, és tegyék lehetővé a gyors átültetést.

Londonban két orvos csoport készül szívátültetésre.

Már több súlyos beteg jelentkezett, s várható, hogy januárban kerül sor az első angolai műtetre. Angliában azonban jogi és etikai megfontolások gátolják a módszer elterjedését. A televízió ezzel kapcsolatos vitájában többen céloztak arra, hogy „nem tekinthető halottnak az a beteg, akinek átültetésre alkalmas szíve van”. Arra az ellenvetésre, mi a helyzet például egy autóbaleset olyan áldozatával, akit a gépkocsi tetete lefejezett, de szíve épen maradt, az aggályoskodó jogász azt felelte, hogy „nagyon alaposan meg kell vizsgálni, ki engedélyezhet ilyen műtétet, fennáll-e az veszély, hogy mesterségesen rendeznek majd ilyen baleseti helyzeteket”.

Több orvos úgy véli, hogy a jövőben csimpánzszíveket lehet majd tömegesen emberi szervezetbe átültetni. Az ezt célzó kutatásokat meggyorsítják. Az Observer szerint valószínű, hogy egy-két éven belül betegek ezrei fognak új szívet követelni. Az eljárásnak nagy jövője van: Gyermekorvos szövetprofesszor és Lower amerikai orvos kutakísérletei azt mutatják, hogy a kutyák új szívvvel is képesek élni, sőt egészséges kölyköket is a világra hoznak.

Új film

Csavargók köztársasága

A film azt próbálja bizonyítani, hogy emberekért vállalt küzdelem, hogy az emberteremtés — etikai értelemben persze — soha nem reménytelen vállalkozás. Ebben a Csavargók köztársasága című szovjet szélesvásznú filmben felszáz kis csavargó átforgalmazásait folylak a küzdelem, az 1920-as évek Oroszországának elárvult, elvadult gyermekeiért.

A cselekményében is érdekes, fordulatos, szemlélynyekből összeálló film — a mintegy száz szereplőt mozgóató lehetőségeken belül

persze — differenciált jellemzéssel tipikus alakokat teremtett és sikerült megvalósítani az egységesen keletkezett közösség jellemfejlődését, a sziszifusz-szinak induló testet, lelket megvívó nevelői munka hősi érdemeit.

Ami a rendező Gennagyij Poloka hibájával viszont felróható: az egyes részletek stílusbeli disszonanciája, a helyenként naivan, hamisan ábrázolt szituációk, a sematikus „felmőtábrázolás” — melyek a közepes felét tolják el a filmet.

J. A.